KARTEZYEN MEDİTASYONLAR

Edmund Husserl

(İLK BÖLÜM)

ÇEVİREN: MURAT ERŞEN

FENOMENOLOJİYE GİRİŞ

GİRİŞ

1- *Descartes'ın ''Meditasyonları'', felsefi kendine dönüşün ilk örneği.*

Fransız biliminin serpilip geliştiği tüm o yerler arasında yer alan bu saygıdeğer ilim yuvasında size transandantal* fenomenolojiden bahsedeceğim için mutluyum. Bunun için özel sebeplerim var. Fenomenoloji gösterdiği yeni atılımları, Fransa'nın en büyük düşünürü olan Descartes'a borçludur. Doğmakta olan fenomenoloji onun *Meditasyonlar*ını inceleyerek yeni bir transandal felsefe türüne dönüştü. Hatta bu yeni felsefe handiyse yeni-kartezyencilik diye adlandırılabilir, oysaki kartezyenciliğin tanıdığı doktrinin hemen hemen bütün muhtevasını yadsımak zorunda kalmıştır, tam da bu sebeple kimi kartezyen temalarda köklü bir gelişim sağlamıştır.

Bu koşullar altında, başlangıç noktası olarak eğer *Meditationes de prima philosophia*'nın temaları arasından kanaatimce ebedi bir erimi olanları seçersem ve ardından da transandantal problemlere ve yönteme hayat veren dönüşümleri ve yenilikleri belirginleştirmeye çalışırsam, sizden kabul göreceğime peşinen emin olabilirim sanıyorum.

Felsefeye yeni başlayan herkes *Meditasyonlar*'daki düşüncelerin parlak ve şaşırtıcı seyrini bilir. Ana fikri hatırlayalım. Felsefeyi mutlak temellere dayanan

* transandantal aşkını değil, sınırları belirler. kant saf aklın neyi, ne kadar, nasıl bilebileceğini açıklamak için bu kavramı türetmiştir. trans: öte demektir. sendent: (scendere) zıplamak, aşmak, geçmek. human experience of things consists of how they appear to us — implying a fundamentally subject-based component, rather than being an activity that directly (and therefore without any obvious causal link) comprehends the things as they are in and of themselves.

bir bilim haline getirmek için, felsefede bütünsel bir reform yapmayı amaçlar. Bu Descartes için tüm bilimlerde paralel bir reform yapılmasını gerektirir, çünkü ona göre bu bilimler, felsefeden başka bir şey olmayan evrensel bir bilimin kollarıdır. Bu bilimler ancak felsefenin sistematik birliği içinde gerçekten bilim haline gelebilirler. Fakat, bunlar tarihsel oluşumları içinde irdelenecek olursa, bu bilimlerde onları bütünüyle ve son tahlilde daha öte izlenmeleri mümkün olmayan mutlak sezgilere götürmeye olanak tanıyan hakikat niteliğinin eksik olduğu görülür. İşte bu nedenle, mutlak mahiyette evrensel bir birlik olarak anlaşılan felsefe fikrine tekabül edebilecek bir yapının tekrar inşa edilmesi zorunlu hale gelir. Kendini Descartes'a dayatan bu yeniden kurma zorunluluğu Descartes'ta özneye yönelen bir felsefe biçimi altında gerçekleşir.

İlkin, her kim gerçekten filozof olmak istiyorsa, ''hayatında bir kez'' kendine kapanmalı ve kendi içinde, o zamana kadar kabul edilmiş tüm bilimleri al aşağı ederek onları tekrar kurmayı denemelidir. Felsefe –bilgelik- âdeta filozofun şahsi meselesidir. Bu felsefe, *kendi* felsefesi olarak teşekkül etmelidir, *kendi* bilgeliği, *kendi* bilgisi olmalıdır, her ne kadar evrenselliğe yönelse de, kendisi tarafından elde edilmeli ve onu başından itibaren her aşamasında kendi mutlak sezgilerine dayanarak doğrulamalıdır. Bu amaca yönelme kararı aldığımda – ki sadece bu karar beni yaşama ve felsefi gelişime götürebilir-, bilme konusundaki zayıflığıma da hükmetmiş olurum. Öyleyse ilk önce kendime, gerçek bilgiye ulaşmak için izlenecek adımları gösterecek bir yöntemi nasıl bulabileceğimi sormam gerekecek. Bu yüzden Descartes'ın meditasyonları sadece filozof Descartes'ın özel bir meselesi olmak istemezler, hele ki kendi felsefi görüşlerini sunmak için kullanacağı basit bir edebi biçim hiç değil. Tersine bu meditasyonlar, işe koyulan her filozof için zorunlu meditasyon türünün, bir felsefeye hayat veren tek meditasyonların ilk örneğini çizerler[1].

Şimdi bu *meditasyonların muhtevasını* irdelersek, bize oldukça tuhaf gelen bir şey; yeni ve daha derin bir anlamda, filozofun benine ikinci bir dönüş saptarız: arı *cogitationes*in (düşüncelerin) benine dönüş. Bu dönüş iyi bilinen ve bir hayli tuhaf şüphe yöntemiyle gerçekleştirilir. Bu yöntem mutlak bir bilgiden başka bir amaç tanımayarak, mümkün tüm şüphelerden azade olmayan bir şeyi var olarak kabul etmeyi yasaklar. Dolayısıyla ortaya çıkabilecek tüm şüphe olasılıkları

[1]Bu yorumu teyid etmek için bkz. *Yazarın İlkeler'in çevirmenine mektubu* (Descartes)

hususunda, deneyim ve düşünce hayatında kendini kesin doğru olarak sunan her şeyi yöntemli bir eleştiriye tabi tutar ve mümkünse, bir şüphe olasılığı sunan her şeyi dışta bırakarak mutlak surette apaçık olan bir veriler bütünü sağlamaya çalışır. Eğer bu yöntem, dünyanın bize gündelik hayatta verili olduğu duyu deneyiminin kesinliğine uygulanırsa, bu kesinlik eleştiriye dayanamaz. O yüzden bu başlangıç aşamasında dünyanın varlığının askıda bırakılması gerekecektir. Mutlak ve kuşku götürmez gerçeklik konusunda, düşünen özne sadece, bu dünya varolmasa bile varlığı ortadan kaldırılamayan, kuşku götürmez biçimde varolan kendi *cogitationes (düşüncelerinin)* arı *ego*su (*ben*i) olarak kendini muhafaza eder. Şu halde, bu şekilde indirgenmiş olan ben, tekbenci (solipsist) bir felsefe yapma tarzı gerçekleştirecektir. Sayelerinde, arı içselliğinde nesnel bir dışsallık bulabileceği zorunlu (apodictic) bir nitelik arz eden yolların peşine düşecektir. Descartes'ın bu işlemi, önce Tanrı'nın varlığını ve doğru(cu)luğunu, sonra da, bunlar sayesinde, nesnel doğayı, sonlu tözlerin ikililiğini, tek cümleyle metafiziğin ve pozitif bilimlerin nesnel alanını olduğu gibi bizzat bu bilimlerin kendilerini de çıkarsayarak nasıl gerçekleştirdiğini biliyoruz. Tüm bu çıkarımlar *ego*ya içkin olan, onda ''doğuştan'' bulunan ilkeler uyarınca gereği gibi gerçekleştirilmişlerdir.

2- *Felsefede köklü bir yeniden başlangıç yapmanın zorunluluğu*

Bunların hepsi Descartes'a ait. Ama şimdi kendimize bu fikirlerin altında gizlenen ebedi bir anlamı keşfetmek için çabalamaya değer mi diye soracağız. Bu fikirler hâlâ günümüze yeni ve canlı güçler ulaştırmaya muktedir mi?

Bir olgu, kuşkusuz, düşünmeye sevk ediyor: pozitif bilimler, aslında kendilerine mutlak ussal bir temel sağlayacak bu *Meditasyonlar*'a pek az aldırış ettiler. Doğrudur ki üç asır boyunca parlak biçimde geliştikten sonra, günümüzde bu bilimler, bizzat kendi temelleri üzerinde hüküm süren karanlık tarafından ilerlemelerinde kösteklendiklerini hissediyorlar. Gelgelelim bu temelleri yenilemeye çalışmalarına rağmen, akıllarına Descartes'ın *Meditasyonlar*'ına uzanmak gelmiyor. Üstelik, *Meditasyonlar*'ın, tam da arı *ego cogito*'ya dönüşleri gereği, felsefe tarihinde bambaşka mahiyette önemli bir dönüm noktası oluşturdukları dikkate değer bir olguyken. Descartes yeni bir felsefe tarzı

başlatmıştır. Onunla birlikte felsefe tamamen çehre değiştirmiş ve naif nesnelcilikten kökten biçimde, durmadan yenilenen denemelere rağmen hâlâ yetersiz olan, ama yine de nihai bir biçime yönelmiş görünen transandantal öznelciliğe geçmiştir. Bu süreğen eğilim ebedi bir anlama sahip olmayacak mıdır? Bize bizzat tarih tarafından dayatılan ve kendisine katkıda bulunmaya davet edildiğimiz yüce bir göreve delalet etmeyecek midir?

Felsefenin günümüzde içinde bulunduğu bölünmüşlük hali, sergilediği düzensiz etkinlik düşünmeye itiyor. Bilimsel birlik açısından, batı felsefesi, geçen yüzyılın ortasından beri, geçmiş çağlarla karşılaştırıldığında açık bir dekadans (gerileme/çöküş) hali içinde bulunmaktadır. Birlik, amacın belirlenmesinde olduğu gibi sorunların ve yöntemin sunuluşu bakımından da her yerde kaybolmuştur. Yeni çağın başında dini inanç gitgide daha fazla dışsal uzlaşıma dönüşmüş, yeni bir inanç entelektüel insanlığı sarmış ve ortaya çıkarmıştır:özerk bir bilime, bir felsefeye duyulan inanç. O gün bu gündür tüm insani kültür bilimsel görüşleri rehber edinerek aydınlanacak ve böylelikle yeni ve özerk bir kültür doğrultusunda reform geçirerek dönüşecektir.

Ama bu arada bu yeni inanç güçsüzleşmiş; hakiki bir inanç olmaktan çıkmıştır. Sebepsiz yere değil tabii. Doğrusu ya, tek ve canlı bir felsefe yerine elimizde ne var? Sonsuzcasına çoğalan felsefi yapıtların üretilmesi; gelgelelim bu yapıtlar her türlü iç bağdan yoksunlar. Bizzat tezatlıkları tarafından iç dayanışmaları ispat edilen birbirinden farklı teoriler arasında ciddi bir mücadele yerine, inançlar topluluğu ve bunların mimarlarının gerçek bir felsefeye duydukları sarsılmaz bir inanç; sahip olduğumuz, sunumlara ve eleştirilere benzer bir şeyler, felsefi çalışmada karşılıklı yardımlaşmaya ve gerçek dayanışmaya benzer bir şey. Nesnel olarak geçerli, yani karşılıklı eleştiri sayesinde arıtılmış ve sonraki tüm eleştirilere dayanabilecek sonuçlar yolunda gösterilen karşılıklı çabalar, sorumluluk bilinci, ciddi bir dayanışma ruhu, bunların hiç biri yok. Öyleyse gerçek bir araştırma ve dayanışma nasıl mümkün olacak? Neredeyse felsefeci sayınca felsefe yok mu? Bir de tabii *Felsefe Kongreleri* var; felsefeciler buralarda buluşuyorlar, ama felsefeler değil. Bunlarda eksik olan, karşılıklı olarak birbirlerine temas edebilecekleri, birbirlerini zenginleştirecekleri ortak ruhu yansıtan bir ''mekân''. Birlik belki de bazı ''okullar'' ya da ''eğilimler'' içinde daha iyi korunur, ama bu özelleşmeciliğin kendisi, en azından esas noktalarında, felsefenin genel haline dair karakteristiğimizi sürdürmeye meydan verir.

Öylesine iç karartıcı olan bu mevcut durum Descartes'ın gençliğinde karşılaşmış olduğu durumu andırmıyor mu? Onun felsefi köktenciliğini yeniden canlandırmanın zamanı değil midir? Günün çabaya değil de ''sonuç''a önem veren, moda yeniden başlangıçlardan ve edebi eleştirilerden oluşan, büyük geleneklerle düzensizce karışmış devasa felsefi üretimini, bizim de kartezyen bir alt üst oluşa tabi tutmamız ve yeni *Meditationes de prima philosphia*lara girişmemiz gerekmiyor mu? Mevcut durumun karışıklığı, radikal felsefi sorumluluk ruhu kaybolduğu için, *Meditasyonlar*'dan doğan itkilerin de ilk canlılıklarını kaybetmelerinden kaynaklanmıyor mu? Her gerçek felsefenin temel anlamı nedir? Felsefeyi, bizzat öznenin kendisinden elde edilmiş nihai gerçeklere göre geliştirilerek bu gerçekliklerde kendi mutlak doğrulanışını bulan gerçekten özerk bir bilim haline getirmek için olası tüm önyargılardan kurtarmaya çalışmak değil mi? Kimsenin abartıldığını düşünmediği bu gereklilik, her gerçek felsefenin bizzat özüne ait değil mi?

Canlı bir felsefe özlemi günümüzde pek çok yeniden doğuşlara kaynaklık etti. Soruyoruz: gerçekten verimli tek yeniden doğuş kartezyen *Meditasyonlar*'ı diriltmekten ibaret olmayacak mıdır? Elbette onların her bir parçasını benimsemek için değil, ama en başta arı *ego cogito*ya köklü bir dönüş yapmanın derin anlamını ortaya çıkarmak ve sonra da ondan saçılan ebedi değerlere yeniden can vermek için. Bu en azından transandantal fenomenolojiye götürmüş olan yoldur.

Bu yolu beraber kat edeceğiz. Bir başlangıç noktası arayan ve henüz ona sahip olmayan felsefecilerle birlikte kartezyen tarzda tefekkür etmeyi deneyeceğiz. Pek tabii ki, zorunluluğun kendini hissettirdiği her yerde her an eski kartezyenciliği dönüştürmeye hazır aşırı bir eleştirel ihtiyat göstererek. Bundan ötürü ne Descartes'ın ne de seleflerinin tuzağına düşmekten kaçınabildiği bazı baştan çıkarıcı hataları aydınlığa kavuşturup bunlardan sakınmamız gerekecek.

BİRİNCİ MEDİTASYON

TRANSANDANTAL ‘‘EGO’’YA DOĞRU YOL ALIŞ

3- *Kartezyen devrim ve mutlak bir bilgi temeli erek-fikri*

İlke olarak başlangıç noktası köktenciliği diye adlandırabileceğimiz anlayışı benimseyen felsefecilerle birlikte, herkes kendi için ve kendi başına olmak üzere, bugüne kadar doğru kabul ettiğimiz inançlarımızı hesaba katmamakla ve özellikle de bilimin doğrularını verili olarak kabul etmemekle başlayacağız. Descartes gibi, biz de yaptığımız meditasyonlarda, kendimizi, mutlak surette kesin temellere sahip otantik (sahici) bir bilim fikrinin, evrensel bilim düşüncesinin rehberliğine bırakalım. Ama bir güçlük ortaya çıkıyor. Bilimler bir kenara bırakılanca (hiçbirinin değerini kabul etmiyoruz), gerçek bilimin örneği olarak kullanabileceğimiz hiçbir şey kalmıyor elimizde. O zaman bizzat bu düşünceden, mutlak temele sahip bir bilim fikrinden şüphe edilmeyecek midir? Bu düşünce, meşru bir erek-fikri, herhangi bir mümkün pratik disiplin için seçilmiş mümkün bir ereği belirtiyor mu? Bunu daha baştan kabul edemeyeceğimiz açıktır; hele ki ne ise o olarak gerçek bir bilime ait olacak sözde doğal bir yapıyı düzenleyen herhangi bir ölçü bulgulamamız hiç mümkün değildir. Bu, peşinen bütün bir mantıki sistem ve bütün bir bilim teorisi sunmak olacaktır, halbuki kartezyen devrim bilimleri de kapsamalıdır. Bizzat Descartes’ın kendisi önceden bilimsel bir ideal, yani geometri idealini; ya da, daha kesin söylemek gerekirse, matematiksel fizik idealini ortaya koymuştur. Bu ideal yüzyıllar boyunca zararlı bir etki

yapmıştır. Bu ideal Descartes tarafından başlangıçta eleştiriye tabi tutulmadan benimsendiği için, onun *Meditasyonlar*'ı da bunun etkisinden kurtulamamıştır. Evrensel biliminin dedüktif (tümdengelimsel) bir sistem –bütün yapısı *ordine geometrico*'yu *(geometrik düzeni)* dedüksiyonun mutlak kaidesi hizmeti gören aksiyomatik bir temel üzerine dayandıracak bir sistem- biçimine sahip olması gerektiği Descartes'a doğalmış gibi geliyordu. Benin mutlak kesinliği aksiyomu ve onun doğuştan aksiyomatik ilkeleri, Descartes'ta, evrensel bilimle karşılaştırıldığında, geometride geometrik aksiyomların oynadığı role benzer bir rol oynar. Ancak burada temel geometride olduğundan çok daha derindir ve bizzat geometri biliminin son temelini atması beklenir.

Bize gelince, tüm bunlar bizi kesinlikle etkilememelidir. Hâlâ kendi başlangıç noktasını arayan felsefeciler olarak, biz normatif bilimin hiçbir idealini geçerli kabul etmiyoruz; bu başlangıç noktasına, onu ancak kendimiz yaratırsak kavuşabiliriz. Ama bu yüzden, bilimlere mutlak bir temel sağlama yönündeki kendi genel amacımızı terk ediyor değiliz. Descartes'ta olduğu gibi, bu amaç, biz ilerledikçe daha kesin ve daha somut bir hal alarak meditasyonlarımızın seyrini yönlendirecek. Ama bunu amaç olarak ortaya koyma şekline gelince ihtiyatı elden bırakmamak ve şimdilik imkânına dair önyargı oluşturmaktan kaçınmak gerekecek. Peki bu konumlanma tarzını nasıl aydınlatabilir ve böylece tesbit edebiliriz?

Açıktır ki bilime dair genel fikri varolan bilimlerden alıyoruz. Gelgelelim, radikal eleştiri tutumumuzda, bu bilimler hipotetik bilimler haline gelmiştir. Dolayısıyla bunların genel ereğine dair fikir de hipotetiktir ve biz bu ereğin gerçekleştirilebilir olup olmadığını bilmiyoruz. Bununla birlikte, bu fikre, hipotez biçimi altında ve akışkan ve belirsiz bir genellik vasfıyla sahibiz. O halde, gerçekleştirilebilir olup olmadığını ya da hangi biçimde gerçekleştirilebilir olduğunu bilmeden, bir felsefe fikrini de muhafaza ediyoruz. Bu fikri geçici bir hipotez olarak, deneme babında, meditasyonlarımızda bize rehberlik etsin diye kabul edeceğiz ve hangi ölçüde mümkün ve gerçekleşebilir olduğunu tartacağız. Kuşkusuz böylelikle, en azından başlangıçta tuhaf karmaşıklıklar içine gireceğiz; ama eğer köktenciliğimiz eyleme dökülecekse ve basit bir jest olarak kalmayacaksa bu karmaşıklıklar kaçınılmazdır. Öyleyse sabırla yolumuza devam edelim.

4- *Noematik fenomen*[*] *olarak ''yaşam'' çabası yoluyla bilimin nihai anlamının açıklanması*

İlkin, başta bizim için ancak muğlak bir genellik halinde mevcut bulunan ana fikri belirginleştirmek gerekecektir, ama elbette burada söz konusu olan, gerçekten verili bilimleri başlangıç noktası olarak alan karşılaştırmalı bir soyutlama yoluyla bilim mefhumunu biçimlendirmek değildir. Gerçekten verili bilimler arasında (kültürel fenomen vasfıyla verili olanlar) ile (''gerçek ve kesin anlamda'' bilimler) arasında özdeşlik yoktur: Bizzat mülahazalarımızın anlamı bu öne sürüme delalet eder. İlk gruptaki bilimler, bilfiil varlıklarının ötesinde, kültür fenomeni olarak varolmaları gerçeğinin kendisi tarafından doğrulanmayan bir iddia barındırırlar içlerinde. Bilim fikri, gerçek bilim fikri, işte tam da bu iddia da ''içerilmektedir''.

Bu fikri nasıl açıkça belirtebilir ve onu nasıl kavrayabiliriz?

(Bu bakımdan iddiaları ne olursa olsun) varolan bilimlerin değerine ilişkin, teorilerinin doğruluğuna ilişkin ve bağlantılı olarak, yapıcı yöntemlerinin sağlamlığına ilişkin her türlü önyargı bizim için yasak olabilir. Buna karşılık, hiçbir şey bizim bilimsel eğilimleri ve etkinliği ''yaşamımıza'' ve izlenen amaca dair açık ve seçik bir görüş oluşturmamıza engel olamaz. Eğer, bu şekilde hareket ederek, yavaş yavaş bilimsel eğilimin ''yönelimini'' (intention) [nihai amacını] kavrarsak, sonunda, her gerçek bilime özgü genel ereksel (teleolojik) fikri oluşturan öğeleri keşfederiz.

Her şeyden önce, ''yargılama'' edimini ve bizzat ''yargı''nın kendisini açıklığa kavuşturmak gerekir. Önce dolaylı yargılar ile dolaysız yargıları birbirinden ayıralım. Dolaylı yargının anlamı, başka yargıların anlamı ile, onlara içkin olan inancın (*Glaube*) bu başka yargıların inacını ''gerektirmesine'' benzer bir ilişki sürdürür. Bir inanç kabul edilmiştir çünkü bir başka inanç da kabul edilmiştir. Ardından bilimin kendi yargılarını ''kurma'' eğiliminin anlamını açıklığa kavuşturmak gerekir; sırasıyla, bir yargının ''kesinliği''nin ve

[*]Bu ifadeyle neyin kastedildiği izleyen sayfalarda açık hale gelecektir. Biz şimdilik küçük bir açıklamayla yetinelim. *Naoema*, ''bilgi/bilme''anlamına gelen yunanca *noesis* [Husserl'de anlam veren bilinç] kelimesinden türer; *noese* ise *hyletik* [yunanca *hyle* ''madde'' anlamına gelir (Aristoteles'te tahta), Husserl'de ise, benim özne bilincimde edilgin olarak mesken tutan içkin ve duygulanımsal (affectif) olan duyusal yaşantı anlamını alır] yaşantıların duygulanımsal içeriğine hayat veren öznel biçimdir; *noema* bilme sürecinin nesnel kutbunu, yani bizzat yöneldiği/hedeflediği şeyin kendisinden doğan, bilinç için duyu birliği olarak anlaşılan nesneyi ifade eder. (ç.n.)

.

''doğruluğu''nun ya da tam tersine ''kesinsizliği''nin veya ''yanlışlığı''nın ''gösterilmesinin/kanıtlanması''nın (*sich ausweisen*) gerektiği ''kurma'' (ispatlama) ediminin anlamını. Dolaylı yargılarda, bu ''kanıtlama''nın kendisi de dolaylıdır; bu kanıtlama, yargının anlamında gizlenen dolaysız yargıların kanıtlanmasına dayanır ve aynı zamanda dolaysız yargıların doğrulanmasını kapsar. Bir kez bir doğrulama yapıldıktan ya da hakikat ''kanıtlandık''tan sonra, bu doğrulamaya ya da hakikate istediğimiz kadar ''geri dönebiliriz''. Bilincimizde, özdeş biçimde ''aynı'' olarak kavranan bir hakikati tekrar tekrar üretme ve düşünme özgürlüğü, bu hakikati bizim için kati olarak elde edilmiş, olduğu haliyle adına *bilgi* denen bir kazanım yapar.

Eğer, bu şekilde devam ederek (pek tabii kendimizi burada sadece basit saptamalarla sınırlıyoruz) doğrulamanın (justification) ya da bilginin anlamını daha büyük bir kesinlikle analiz edersek, sonuçta *apaçıklık* fikrine varırız. Gerçek doğrulamada, yargılar ''doğruluk''larını (exactitude), ''uygunluk''larını, yani yargımızın yargılanan şeyin *kendisiyle* uyuştuğunu kanıtlarlar (*Urteilsverhalt, Sache, Sachverhalt ''selbst''*). Ya da daha kesin olarak söylersek: yargılama edimi bir ''yönelimdir/maksat''tır (*alm.* Meinen, *fr.* İntention) ve genel olarak bir şeyin öyle olduğunu gösteren basit bir kanıdır (*Vermeinen*). Bu durumda, yargı, yani yargı tarafından ortaya koyulan, sadece öyle kabul edilen şey ya da ''olgu''dur (*''état de choses'', Sachverhalt, o anki hali*) ya da yine, hedeflenen şey ya da ''olgu''dur. Ama, buna kıyasla, başka tipte, çok hususi, yönelimsel bir yargı, mevcut şeyi zihnimizde görmenin bir başka biçimi olabilir: apaçıklık. Apaçıklıkta, şey ya da ''olgu'' uzak ya da upuygun olmayan bir biçimde ''hedeflenmemiştir'' sadece, onun ''*bizzat kendisi*'' bizde (doğrudan, kökensel olarak) *mevcuttur*, dolayısıyla yargılayan özne onun içkin bilincine sahiptir. Basit bir kanıyla sınırlı olan bir yargı, eğer bilinçte bağlantılı apaçıklığa geçerse, şeylerin ve ''olguların'' kendisine uyar. Bu geçişin özel bir mahiyeti vardır. Bu geçişle, boş basit yönelim (*Meinung*) ''dolar'' ve 'tümlenir'' (*Erfüllung*); o, yönelim ile buna uygun düşen apaçıklığın kesin örtüşmesi yoluyla sentezdir; apaçık yönelimdir ki o zamana kadar ''şeyden uzak'' olan ([upuygun olmayan], *sachfern*) bu yönelim kesin/doğru olur.

Bu şekilde hareket edince, her bilimsel etkinliği yöneten ereksel fikrin temel unsurlarının hemen görünmeye başladığını görüyoruz. Örneğin, bilgin'in sadece yargılarda bulunmak değil, yargıları kurmak/oluşturmak istediğini görüyoruz. Ya

da, daha kesin bir ifadeyle, eğer evvelden bu yargıyı mükemmelen oluşturmadıysa ve en son unsurlarına varıncaya değin bu kanıtlamaya onu doğrulamak için istediği zaman özgürce geri dönemiyorsa, bir yargıya, kendi için ve başkası için, ''bilimsel hakikat'' sıfatını yüklemeyi reddeder. Aslında, bu gereklilik basit bir iddia halinde kalabilir; yine de bu iddiada ideal bir erek gizlenir.

Tamamlamak amacıyla şunun altını yine çizelim: bir yandan, (varoluşsal yönelimin en geniş anlamında, *Seinsmeinung*) yargı ile apaçıklığı ve öte yandan, yargı ile ön-yüklemsel (ante-predicatif) apaçıklığı birbirinden ayırmak gerekir. Yüklemsel apaçıklık ön-yüklemsel apaçıklığı gerektirir. Hedeflenen her şey, hepsi de ayrı ayrı apaçıklık içinde görülen her şey, ifade edilir. Bilim genel olarak ifade edilmiş yargılarda bulunmak ve yargıyı, hakikati, ifade edilmiş hakikat vasfıyla tesbit etmek ister. Ama olduğu haliyle ifade az çok gerektiği biçimde, hedeflenen ya da verili olan şeyin ''kendisine'', dolayısıyla, yüklemlemenin kurucu unsurları olan, hususi apaçıklığına ya da apaçık olmayışına tekabül eder. Bu, mutlak mahiyette kurulmuş ya da kurulacak bir yüklemsel ilişkiler bütünü olarak anlaşılan bilimsel hakikat fikrini belirginleştirir.

5- *Apaçıklık ve gerçek bilim fikri*

Bu şekilde meditasyon yaparak, kartezyen bilim düşüncesinin, yani kesinkes kurulmuş ve doğrulanmış evrensel bir bilim düşüncesinin, fiili gerçekleşimlerinin derecesi ne olursa olsun, tüm bilimlere evrenselliğe eğilimlerinde sürekli rehberlik eden idealden başka bir şey olmadığını teslim ederiz.

Kelimenin *en geniş anlamında* apaçıklıkta, bir varlığa ve onun varolma tarzına dair *tecrübe* kazanırız; o halde zihnimizin bakışı sadece apaçıklıkta şeyin kendisine erişir. ''Yönelimimiz/maksat''ımız ile bu ''tecrübe''nin bize gösterdiği şey arasındaki çelişki, apaçıklığın olumsuzluğunu ya da olumsuz apaçıklığı yaratır, ki muhtevası apaçık yanlışlıktır. (Gerçekte, kelimenin sıradan, dar anlamında tüm tecrübeyi kuşatan) apaçıklık az ya da çok mükemmel olabilir. *Mükemmel apaçıklık* ve onun karşılıklı ilişki içinde bulunduğu *kesin ve saf hakikat* kendilerini, anlamlı yönelimi (*meinende*) bilme, doldurma (*erfüllen, amacına uyma, gerçekleştirme*) eğilimine içkin olan bir *fikir* olarak sunarlar: bu fikri, bu eğilimi yaşamayı deneyerek elde etmek mümkündür. Doğruluk ya da yanlışlık, eleştiri ve apaçık verilere eleştirel upuygunluk; işte ön-bilimsel hayatta

zaten durmadan işin içine giren bir sürü beylik temadır bunlar. Gündelik yaşam, değişken ve göreli erekleri doğrultusunda, apaçıklıkla ve *göreli* hakikatlerle yetinebilir. Bilim ise, yeni ve münferit denetim ve doğrulamalardan hareketle, *her zaman ve herkes için geçerli,* nihai hakikatler ileri sürer.